

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістр
зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: «СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»

Виконавець:

Студент ЦЗФН

Юрченко Антон Олександрович _____

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Захарченко Наталя Вячеславівна _____

Одеса – 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одеська область, як прикордонний регіон з розвиненою портовою інфраструктурою на узбережжі Чорного моря, має унікальне стратегічне значення для України в контексті євроінтеграційних процесів. Близькість до країн ЄС і доступ до міжнародних торговельних шляхів створюють для регіону потужні можливості для економічного зростання, розвитку транзитного потенціалу та збільшення експорту. Однак реалізація цих можливостей вимагає чітких стратегічних пріоритетів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності, модернізацію інфраструктури та адаптацію до стандартів і вимог європейського ринку. Саме в цьому контексті постає важливе завдання формування та реалізації пріоритетів розвитку Одеської області, що відповідають як національним, так і європейським цілям.

Актуальність питання зростає в умовах посилення інтеграційних зв'язків між Україною та ЄС, які ставлять перед регіоном нові виклики й можливості. З одного боку, Одеська область може отримати вигоди від активної участі в європейських інфраструктурних та економічних проєктах, розвитку транспортної мережі та збільшення обсягів торгівлі. З іншого боку, необхідність відповідати стандартам ЄС вимагає значних змін у місцевому управлінні, підтримки малого та середнього бізнесу, а також інвестицій у розвиток інфраструктури. Тому визначення стратегічних пріоритетів розвитку регіону в контексті євроінтеграції є ключовим кроком для забезпечення стабільного та сталого розвитку Одещини, який дозволить регіону повноцінно інтегруватися у європейську економічну та культурну спільноту.

Розкриттю питання дослідження стратегічних пріоритетів розвитку Одеської області у контексті Євроінтеграції розглядаються у працях А. Андрейченко [35; 52], А. Гриценко, В. Гейця, Л. Дейнеко [4], Н. Добрової [47], Н. Захарченко [13; 16; 52], В. Карпова [15], А. Ковальов [16], О. Колесник [17; 47], Н. Кічук [16], Ніценко В. С., Попович В. В. [24], О. Подмазко [47] та інших. Більшість публікацій авторів присвячені аналізу стану та проблемам розвитку Одеського регіону з початку повномасштабного вторгнення з боку РФ. Це фактор прискорив євроінтеграційні процеси для регіонів України. Саме це стало основним критерієм, що зумовило вибір кваліфікаційної роботи дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи – є теоретичні, методичні та прикладні аспекти стратегічних пріоритетів розвитку Одеської області в контексті Євроінтеграції.

Для досягнення мети було поставлено наступні **завдання**:

- 1) розглянути сутність Євроінтеграції та значення її для Одеської області;
- 2) визначити переваги та недоліки євроінтеграційного процесу для України;
- 3) розглянути зарубіжний досвід інтеграції до Європейського Союзу;
- 4) охарактеризувати передумови формування Євроінтеграційних процесів в регіонах України;
- 5) здійснити аналіз зовнішньої торгівлі Одеської області та пріоритети експорту до країн ЄС;
- 6) проаналізувати пріоритетні напрямки експорту послуг Одеської області до країн Євросоюзу та світу в цілому;

7) обґрунтувати можливості імплементації стратегії ЄС для Дунайського регіону;

8) обґрунтувати пріоритетні напрямки розбудови та відновлення Одеської області в контексті Євроінтеграції.

Об'єкт дослідження – процес визначення пріоритетних напрямків розвитку Одеської області в контексті Євроінтеграції.

Предмет дослідження є сукупність теоретичних, методичних, прикладних аспектів стратегічного пріоритетного розвитку та європейської підтримки Одеської області.

Методи дослідження. Під час підготовки кваліфікаційної роботи було використано такі методи дослідження: методи критичного аналізу та узагальнення наукового досвіду – для уточнення понятійного апарату; економіко-статистичного аналізу: табличний, графічний, групування, класифікації, моделювання – для обґрунтування економічного стану Одеської області та пріоритетів розвитку, експертної діагностики: ранжування, порівняння, оцінювання – для визначення ступеня привабливості Одеської області як регіон для інвестування ЄС

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій, статистичні щорічники Державної служби статистики України, звіти та аналітичні матеріали інших державних органів, наукові публікації та монографічні видання.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури. Загальний обсяг роботи становить 93 сторінок тексту. Основний текст – 87 сторінки, міститься 3 таблиці, 9 рисунки.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами проведеного дослідження опубліковано статтю: Юрченко А. О. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток Одеської області. *Науковий студентський вісник*. ОНЕУ, 2024. № 41 (1). С. 25-27.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади дослідження євроінтеграційних процесів в Одеській області**» визначено теоретичні засади дослідження євроінтеграційних процесів в Україні, розглянуто переваги та недоліки євроінтеграційного процесу для України; методика оцінки Євроінтеграції та зарубіжний досвід на прикладах країн Європи.

У другому розділі «**Аналіз зовнішньої торгівлі та пріоритетні напрямки експорту та імпорту Одеської області до країн Євросоюзу**» представлено аналіз зовнішньої торгівлі та пріоритетні напрямки експорту та імпорту Одеської області та України та визначено пріоритетні напрямки експорту товарів та послуг Одеської області до країн Євросоюзу та світу в цілому.

У третьому розділі «**Стратегічні напрямки розбудови Одеської області в контексті євроінтеграції**» обґрунтовано пріоритетні напрямки експорту послуг Одеської області до країн Євросоюзу та світу в цілому та стратегія ЄС для Дунайського регіону.

ВИСНОВКИ

1. Євроінтеграція передбачає інтеграцію економіки Одеської області до загальноєвропейського ринку, що потребує підвищення конкурентоспроможності місцевого бізнесу, впровадження інновацій та технологій. Це також відкриває доступ до нових ринків збуту української продукції до ЄС. Одеса як культурний центр і туристичний магніт має потенціал залучення європейських інвестицій у сферу туризму та культурної співпраці. Вивчення євроінтеграційних процесів є важливим для розробки ефективної стратегії розвитку Одеської області. Євроінтеграція відкриває перед регіоном нові можливості, але також створює виклики, такі як висока конкуренція на європейському ринку, необхідність адаптації до нових стандартів та інфраструктурних вимог. Дослідження допомагають своєчасно виявити ці виклики та запропонувати механізми їх подолання. Аналіз євроінтеграційних процесів дозволяє визначити, які саме сфери та галузі регіону потребують найбільшої уваги для гармонійної інтеграції до Європейського Союзу. Наприклад, транспорт, логістика, сільське господарство та туризм є пріоритетними напрямками для Одеської області. Дослідження дають змогу оцінити економічні вигоди, які регіон може отримати від близької співпраці з ЄС. Це включає залучення інвестицій, зростання експорту в європейські країни та поліпшення інфраструктури.

2. Серед переваг євроінтеграційного процесу для Одеської області виділено: економічний розвиток. Одеська область отримує доступ до європейських ринків, що сприяє збільшенню обсягів експорту продукції. Як один із найбільших транспортно-логістичних вузлів України, область отримує можливості для оновлення портової інфраструктури завдяки фінансовій допомозі та співпраці з європейськими фондами. Підвищення якості туристичних послуг та інфраструктури через європейські стандарти, залучення більшої кількості європейських туристів. Одеська область може брати участь у програмах ЄС, які підтримують розвиток громадянського суспільства, освіти та культури. Полегшення візового режиму та освітні програми сприяють інтеграції молоді до європейської спільноти. Євроінтеграція стимулює місцеву владу до впровадження стандартів прозорості, ефективності управління та боротьби з корупцією. Серед недоліків євроінтеграційного процесу для Одеської області можливо виділити: посилення конкуренції. Малий і середній бізнес може постраждати від конкуренції з боку європейських компаній, які мають доступ до дешевших кредитів та розвиненішої інфраструктури. Місцеві фермери можуть втратити частину ринку через конкуренцію з європейськими агровиробниками. Значні витрати на приведення портової, транспортної та комунальної інфраструктури до європейських стандартів. Висока вартість впровадження європейських стандартів якості та екологічних норм може бути обтяжливою для малого бізнесу. Одеська область стає більш залежною від економічної ситуації в ЄС, що робить її вразливою до змін на зовнішніх ринках. Інтеграція може сприяти розвитку великих міст (Одеси), тоді як менші міста та сільські райони залишаються поза основними інвестиційними потоками.

3. Розглянувши євроінтеграційний шлях Естонії, Польщі, Латвії, Литви, Румунії експертна спільнота, як і громадяни, загалом із оптимізмом сприймають швидкість прогресу України на шляху до євроінтеграції. На думку більшості

фахівців, темпи інтеграції до ЄС є або високими (36%), або середніми (48%). Лише 13% респондентів свідчать про низькі темпи зближення країни з Євросоюзом. Фахівці, розглядаючи фактори, що уповільнюють процес, виділяють на другому місці російську агресію (64%), проте, на відміну від громадської думки, акцентують увагу на відсутності готовності ЄС до подальшої інтеграції України (50%). Це справді одна з основних проблем євроінтеграції України. Серед інших чинників експерти вказують на внутрішні труднощі, включаючи низький рівень соціально-економічного розвитку України, неефективність державного управління та недостатню координацію дій органів влади в галузі євроінтеграції. Експерти, у свою чергу, розглядали потенційні наслідки для України через загострення внутрішньої соціально-економічної ситуації в ЄС внаслідок енергетичного тиску та шантажу з боку Росії.

4. Серед передумов формування євроінтеграційних процесів в регіонах України можна назвати: 1) географічну близькість до ЄС. Регіони, розташовані поблизу європейських кордонів, мають природні логістичні та транспортні переваги для інтеграції. 2) Економічний потенціал: наявність розвиненої інфраструктури, промислових потужностей і конкурентоспроможного аграрного сектору сприяє взаємодії з європейськими ринками. 3) інфраструктурні можливості. Міжнародні транспортні коридори, порти, аеропорти та прикордонні пункти забезпечують фізичну основу для інтеграції. 4) Інвестиційний клімат. Регіони з розвиненішим бізнес-середовищем і прозорою системою управління більш привабливі для європейських інвесторів. 5) Культурні та історичні зв'язки. Спільна історична спадщина та культурна близькість окремих регіонів (наприклад, Західної України) до Європи стимулюють євроінтеграційні прагнення. 6) Підтримка місцевого населення. Громадська підтримка євроінтеграції в регіонах сприяє реалізації відповідних політик та програм. 7) Реформи та стандарти. Впровадження європейських стандартів у сферах освіти, екології, бізнесу та управління створює базу для глибшої інтеграції. 8) Державна політика. Стратегічна підтримка уряду в напрямку євроінтеграції стимулює регіональні ініціативи та залучення європейських партнерів. Ці передумови створюють основу для ефективного впровадження євроінтеграційних процесів у регіонах України.

5. Україна та Одеська область зокрема, має всі шанси вигідно та у більшій кількості експортувати товари до країн Європи та здатна прокормити весь Євросоюз, для цього потрібно і надалі виконувати всі умови до вступу в ЄС. Найперше, це переходити на європейські стандарти якості продукції. Також треба акцентувати увагу на імпортозаміщенні багатьох товарів, які ми можемо виготовляти та продавати на внутрішньому ринку, це зміцнить економіку, так як бюджетні гроші будуть залишатися в Україні.

6. Аналіз показує, що якщо експорт товарів Одеської області низький та імпорт його значно переважає, то експорт послуг переважає. Така тенденція спостерігається у багатьох економічно-розвинутих країнах світу, так що це є гарним показником, наша країна та регіон Одеси зокрема йде в ногу з такими країнами як Швейцарія, Сінгапур, США, Японія, просто на іншому рівні, але обраний правильний шлях вибору експорту послуг, який переважає експорт товарів. В умовах війни Одеська область зберігає важливу роль у зовнішній торгівлі України з

ЄС, підтримуючи зв'язки та постачання товарів на європейський ринок. За січень–листопад 2023 року обсяг експорту товарів з області до країн ЄС склав 1639,8 млн доларів США, що на 23,7% менше, ніж у попередньому році. Водночас імпорт із ЄС зріс на 11%, досягнувши 2091 млн доларів. Внаслідок цього сформувалося негативне сальдо у 451,2 млн доларів, тоді як торік цей показник був позитивним. Незважаючи на виклики, Одеська область продовжує співпрацювати з партнерами з 172 країн світу, демонструючи готовність до економічної адаптації та стійкості навіть у складних умовах.

7. Війна проявила багато процесів та продемонструвала справжній рівень роботи державних інститутів та окремих чиновників. На жаль, Дунайська стратегія не стала пріоритетом для багатьох міністерств та Офісу Президента. Та попри всі упущені можливості, зрозуміло, наскільки Європейська стратегія для Дунайського регіону важлива, насамперед, для України. І саме зараз у держави є можливість провести перезавантаження пріоритетів та з новими силами розпочати реалізацію планів. Треба використати унікальний досвід головування України в справжньому європейському форматі, аби провести аналіз та серйозну роботу над помилками. Та нарешті визнати – альтернативи для Придунайських регіонів немає. Тому необхідно створити постійно діючий орган при Міністерстві розвитку громад та територій, яке чи не єдине продемонструвало системну роботу як штаб. А ще вкрай необхідно активізувати роботу міністерств та військових адміністрацій, що нарешті почнуть займатися дунайською проблематикою з імплементації цієї макрорегіональної ініціативи ЄС.

8. Серед пріоритетних напрямків розбудови та відновлення Одеської області в контексті Євроінтеграції є наступні: розвиток транспортної інфраструктури, а саме, модернізація портів, доріг та залізничних сполучень для інтеграції у європейські транспортні коридори. Підтримка агропромислового комплексу за рахунок впровадження європейських стандартів у сільському господарстві та розширення експортного потенціалу. Екологічна модернізація, покращення стану Чорного моря, розвиток відновлюваної енергетики та екологічно чистих технологій. Цифровізація регіону: впровадження цифрових технологій в управління, бізнес та логістику. Розвиток туризму: та поліпшення туристичної інфраструктури та просування регіону на європейському ринку. Інтеграція у європейські освітні та культурні програми, сприяння академічному обміну, розвитку науки і культури. Підтримка малого та середнього бізнесу, забезпечення доступу до фінансування, адаптація до європейських ринкових умов. Реформа управління, зміцнення прозорості, ефективності та боротьба з корупцією на регіональному рівні. Ці напрямки сприятимуть економічному, соціальному та екологічному розвитку регіону у відповідності до європейських стандартів.

АНОТАЦІЯ

Юрченко А.О. «Стратегічні пріоритети розвитку Одеської області в контексті Євроінтеграції»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» за освітньою програмою «Економіка, планування

та управління бізнесом». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – пріоритетні напрямки розвитку Одеської області в контексті Євроінтеграції.

У роботі розглядаються теоретичні засади дослідження євроінтеграційних процесів в Україні, розглянуто переваги та недоліки євроінтеграційного процесу для України; методика оцінки Євроінтеграції та зарубіжний досвід на прикладах країн Європи.

Представлено аналіз зовнішньої торгівлі та пріоритетні напрямки експорту та імпорту Одеської області та України та визначено пріоритетні напрямки експорту товарів та послуг Одеської області до країн Євросоюзу та світу в цілому.

Обґрунтовано пріоритетні напрямки експорту послуг Одеської області до країн Євросоюзу та світу в цілому та стратегія ЄС для Дунайського регіону.

Ключові слова: Євроінтеграція, Одеська область, Україна, експорт товарів та послуг, Дунайський регіон.

ANNOTATION

Yurchenko A. «Strategic priorities for the development of Odesa region in the context of European integration»

Thesis for Master degree in specialty 076 «Entrepreneurship and Trade» under the master's program «Economics, planning, and business management». Odesa National Economic University. Odesa, 2024.

The qualification work consists of three chapters. The object of the priority directions for the development of the Odesa region in the context of European integration.

The study examines the theoretical foundations of European integration processes in Ukraine, analyzing the advantages and disadvantages of the European integration process for the country. It also includes a methodology for assessing European integration and explores international experiences using examples from European countries.

The research provides an analysis of foreign trade and identifies the priority directions for exports and imports of the Odesa region and Ukraine as a whole. It highlights key export directions for goods and services from the Odesa region to the European Union and the global market.

The study substantiates priority directions for the export of services from the Odesa region to the European Union and the global market, considering the EU Strategy for the Danube Region.

Keywords: European integration, Odesa region, Ukraine, export of goods and services, Danube region.